

*Кливець Тетяна Павлівна,
студентка 2 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Сойко Інна Миколаївна,
к. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

МЕТОД ПРОЄКТІВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Сьогодення вимагає відповідальних, самостійних, ініціативних громадян, які здатні ефективно взаємодіяти при виконанні різноманітних соціальних та економічних завдань. За умов швидкого темпу розвитку суспільства, формування успішної особистості має ґрунтуватись на засадах розвитку креативності, уміння самостійно здобувати нові знання, швидко та якісно розв'язувати нагальні проблеми, добре орієнтуватися в житті суспільства. Названі першочергові завдання лежать в основі реформування шкільної освіти, основне завдання якої – підготовка компетентної особистості, здатної до вирішення конкретних навчальних, життєвих, а в подальшому і професійних, завдань. Людина, яка вміє креативно мислити, в нестандартній ситуації завжди знайде вихід, такій людині легше адаптуватися в житті. Саме через це одним з пріоритетних завдань освіти молодших школярів є створення умов для реалізації творчого потенціалу кожного учня початкової школи.

Проблема розвитку креативності відноситься до ще недостатньо вивченої та дослідженої проблеми сьогодення як у психології так і у педагогіці. Звернімо увагу на те, що дослідження цієї проблеми не послаблювались у психолого-педагогічній науці протягом усього періоду її розвитку. Їй були присвячені дослідження видатних вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів, зокрема дослідники визначають загальні основи креативності (Дж. Гілфорд, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоєва, Р. Стернберг, П. Торренс та ін.), механізми креативного мислення (Г.Альтшуллер, Д. Е де Боно, Дж. Гілфорд, В. Моляко, П. Торренс та ін.); розглядають креативність як різновид інтелектуальної поведінки (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг); вивчають «самоактуалізацію» у зв'язку з креативністю (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.); досліджують особливий характер мотивації креативів (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.).

Для молодших школярів центральним є авторитет вчителя. Діти з великою радістю виконують усі прохання педагога, доручення, вказівки, ображаються, якщо вчитель їх ігнорує або не звертає уваги. Вкрай важко оцінити справжнє значення ознак здібностей, що спостерігаються в дитинстві і ще важче завбачити їх дальший розвиток. Часто спостерігається, що феєричні

прояви здібностей дитини, яких достатньо для перших перемог в певних завданнях, не знаходять шляху до дійсно соціально важливих досягнень. Проте, не можуть залишати байдужими батьків та педагогів ранні здобутки дітей – бо саме вони можуть позначитися на передумовах істинного таланту. Дитина, незалежно від ступеня її готовності до школи, має більш-менш сформований досвід у навчальних заняттях, коли стає школярем, потрапляє у зовсім нові умови.

Навчання – провідний вид діяльності молодших школярів, що надає можливість розвивати інтелект та емоційну сферу дитини, формувати самооцінку та рівень вимог, розвивати її творчі здібності. Високий рівень розвитку психічних процесів свідчить про високий рівень творчих здібностей. Мова йде про рівень сформованості наочно-образного мислення, здатність до абстрагування, вміння прогнозувати, уявляти та будувати певні образи, відповідно до їх природної логіки, гарно розвинену асоціативну пам'ять, високий рівень запам'ятовування, вміння висловлювати свою думку, активний та пасивний словниковий запас, здатність тривалий час зосереджуватися на предметі дослідження. Але потрібно звертати увагу на розвиток саме творчої уяви та творчого мислення, адже саме вони є вкрай необхідними для розвитку творчих здібностей молодших школярів.

У наш час доволі актуальна проблема різностороннього виховання людини вже на самому початку її шляху. Креативність – це той шлях, який може ефективно реалізувати мету підготовки підрастаючого покоління до майбутнього. Природа наділила кожну здорову дитину можливостями розвиватися, і потрібно лише знайти, як реалізувати ці можливості, і тоді кожен здоровий малюк зможе піднятися на найбільші висоти творчої діяльності.

Нова українська школа має створити сприятливі умови для розвитку учнів, розкриття їх талантів і здібностей. При узагальненні результатів аналізу багатьох джерел можемо визначити певні педагогічні умови, які сприятливі для розвитку креативності дітей молодшого шкільного віку. До них належать внутрішні умови: психофізіологічні надбання: розвиток мовлення, сформованість наочно-образного, образно-схематичного, логічного мислення, достатній рівень розвитку творчої уяви, довільної уваги, образної та смислової пам'яті; соціальні надбання: готовність до настанов дорослих; засвоєння норм і правил поведінки; оволодіння способами навчання, пізнання навколишнього світу; інтелектуальний, практичний та емоційний досвід. До зовнішніх умов належать: створення в класі креативного освітнього простору для діяльності учнів молодших класів; системне використання вчителем інтерактивних, пошукових та дослідницьких методів навчання; розвиток самостійності учнів у креативній діяльності; наслідування учнями креативної діяльності вчителя; соціальне оточення, переважно сімейне.

Метод проектів вважається одним із найперспективніших методів навчання, оскільки він створює умови для креативної самореалізації здобувачів освіти, стимулює мотивацію до навчання, сприяє їх інтелектуальному розвитку. Проектна діяльність передбачає досягнення дидактичної мети шляхом розв'язання певної проблеми, яка має завершитись конкретним практичним

результатом. Для досягнення даної мети учні мають навчитися мислити самостійно, чітко розуміти та розв'язувати задачі, проводити досліди, експериментувати, інтегрувати знання з різних предметів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, передбачати наслідки реалізації різних варіантів.

Молодші школярі мають великий потенціал розвитку, виявлення та ефективного використання якого є одним із головних завдань діяльності сучасного педагога. Особливість молодшого шкільного віку полягає в тому, що саме в цей період активно закріплюються та розвиваються основні пізнавальні процеси, а саме: увага, пам'ять, уява, мислення і мова.

Метод проектів вважається одним із найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей. Проект – лат. *projectus*, «кинутий вперед», «випнутий», «що стирчить» [3]. Метод проектів – освітня технологія, спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку [6].

Метод проектів – спосіб, який дає змогу ефективно планувати дослідження, конструкторську розробку, управління тощо, з метою досягти результатів найоптимальнішим способом. Успішно реалізувати проект дозволяє практична діяльність, яка припускає досягнення поставленої мети.

Проект – це система навчання, за якою учні набувають знань, умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань-проектів, що постійно ускладнюються. Під час роботи за проектом перше місце посідає самостійність учнів та їхня активність, ініціативність, захопленість. Проекти можуть мати індивідуальний, груповий чи колективний характер. В основу проектної діяльності покладено ідею здійснення навчання на активній основі, через самостійну та практичну діяльність учнів з урахуванням їхніх особистих інтересів [4].

Особливістю проектувальної технології є діяльнісний підхід до освітнього процесу, що стало причиною зростання попиту до такої форми роботи з боку методичної школи. Проектувальні технології ґрунтуються на позиціях прогресивної педагогіки, що передбачає погляд на освіту як на постійну реконструкцію особистого досвіду учнів, а також відповідність змісту виховання інтересам та потребам учнів.

Прихильники проектувальної педагогічної діяльності відстоюють принцип «навчання за допомогою діяльності, розглядаючи при цьому діяльність як різновид творчої роботи, де учень виступає її активним учасником». Тому в основі цього методу лежить не інформаційний підхід, зорієнтований на розвиток пам'яті учнів, а діяльнісний, спрямований на формування комплексу різноманітних вмінь та навичок, необхідних передусім для дослідницької діяльності. Наукові дослідження присвячено теоретичним аспектам застосування проектів у сучасних умовах, її педагогічним функціям, психологічним аспектам проектної діяльності і обґрунтуванню умов їх реалізації та розробці методичних рекомендацій для їх впровадження [2].

Уміння користуватися методом проєктів – показник високої кваліфікованості вчителя, його ставлення до інноваційних навчально-розвивальних технологій у роботі з учнями. Реалізація методу проєктів на практиці веде до зміни позиції вчителя. Із носія готових знань він інтерпретується в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності учнів. Зазнає змін і психологічний клімат в класі, адже вчитель переорієнтовує стандартизовану навчально-виховну роботу на різноманітні види самостійної діяльності учнів, пріоритетною стає пошуково-дослідницька діяльність творчого характеру. Проєктна діяльність учнів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значимих знань і умінь, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності [1].

Підготовка і реалізація проєкту має чітку послідовність.

Перший етап – мотиваційно-орієнтувальний. Він передбачає:

- 1) усвідомлення учнями мотиву і мети діяльності;
- 2) визначення основної проблеми і завдань досліджень;
- 3) визначення задуму проєкту, висування гіпотез щодо його розв'язання;
- 4) виявлення і обговорення методів дослідження, на основі яких буде реалізовуватись проєкт.

На цьому етапі доцільно використовувати методи, що дозволяють висловити й обговорити різноманітні ідеї, наприклад, «мозкової атаки», «круглого столу».

Другий етап – конструктивний:

- 1) учні об'єднуються у тимчасові групи для здійснення проєктної діяльності;
- 2) складання чернетки плану з його наступним обговоренням і коригуванням, затвердження робочого плану проєкту;
- 3) розподіл обов'язків між учнями, які здійснюють проєкт;
- 4) виконання проєкту (збирання інформації, систематизація й аналіз отриманих даних);
- 5) обговорення способів оформлення кінцевих результатів, їх первинне оцінювання;
- 6) оформлення проєктів у вигляді текстів, малюнків.

Третій етап – презентаційний. На цьому етапі здійснюється захист проєкту. Презентація проєкту може відбуватися у формі рольової гри або у вигляді стінгазети чи книжки.

Четвертий етап – експертиза проєкту, під час якої необхідно з'ясувати, чи досягнуто поставленої мети; чи відповідають отримані результати сучасному рівню наукових знань з певної проблеми; чи змогли учні задовольнити свої інтереси, виявити свої здібності. Експертиза є необхідним компонентом цієї технології, це одна з істотних відмінностей проєктної технології від інших методів навчання, наприклад проблемного [4].

Критеріями оцінювання проєкту є значущість і актуальність висунутих проблем; коректність використовуваних методів дослідження і обробки одержаних результатів; активність учасників проєкту відповідно до їхніх

індивідуальних можливостей; характер відносин і взаємодії учасників проекту; глибина занурення у проблему; уміння аргументувати свої висновки, відповідати на запитання; естетика оформлення результатів виконаного проекту.

П'ятий (завершальний) етап – оцінювально-рефлексивний, мета якого полягає у самостійному оцінюванні учнями своєї праці. Школярі усвідомлюють власні досягнення і виявляють нерозв'язані питання, обговорюють труднощі, що виникли під час збирання й обробки інформації, роботи з партнерами, розглядають шляхи подолання цих труднощів; аналізують, де вони змогли виявити свої творчі здібності, а де ні та чому [4].

На основі визначення значення видів та способів проектної діяльності для креативного розвитку особистості, встановлено, що вміння вирішувати нетипові творчі завдання на уроках з використанням проектних технологій є основою розвитку креативності дітей молодшого шкільного віку. При постійному використанні в освітньому процесі проектних технологій дозволяє проявляти індивідуальні здібності кожного, забезпечує умови для їх розвитку, сприяє зародженню особистого креативного продукту.

Таким чином, забезпечення ефективного особистісного та суспільного розвитку учнів молодших класів шляхом використання методу проектів в умовах освітнього процесу початкової школи є вагомим чинником становлення і розвитку особистості, дозволяє сформувати комплекс творчості й суспільно значущих компетенцій [5]. Освітній процес, у якому використовується метод проектів, стає розвивальною соціально-освітньою системою, у якій формуються почуття національної гідності, приналежності до світової спільноти, осмислення вибору на основі моральних принципів, індивідуальність і творча самобутність кожного, у якій навчають основам життєтворчості та співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кисельова О. А. Розвиток творчих здібностей в онтогенезі. URL : <http://barvinochok.com.ua/index.php/uk/dance/195-2009-12-15-17-57-28>
2. Кульчицька О. І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 10-13.
3. Словник. Консультація психолога. URL : <http://psihotesti.ru/gloss/tag/kreativnost/>.
4. Савченко О. Виховання розумної особистості, яка вміє самостійно вчитися. *Початкова школа*. 2007. №8. С. 1-5.
5. Туріщева Л. В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Харків : Основа, 2008. 223 с.
6. Abbot Ph. The many faces of patriotism. Lanham, Maryland : Rowman & Htlefield Publishers, 2007. 165 p.